

a különféle szövegek — leszámítva néhány szóhasználati jellemzőt — nyelvileg általában kevésbé egyénitettek. Azokra a szövegekre is igaz mindez, amelyekben nem valamilyen külső szemlélő, de a főhős beszéli el életútját. Az ilyesfajta (néha kifejezetten belső) magánbeszéd — önnön megformáltságuk szervezőelveként többszörösen is megismételve a hangadás tétét — érzéketlenség és érzékenység, az egymással való ellehetetlenülő és vágyott beszélgetés, személyesség és személytelen igazodás/sodródás, netán jószándékosság, közönyösség és durvaság vibráló feszültségének (nyitottá váló) terében bomlanak ki. Ezzel pedig világosan rámutatnak a Tar Sándor novelláit — mint a megszólalni tudás/engedés kivételes pillanatait — jellemző erőteljes hatás egyik legfontosabb forrására. (*Magvető*, 2000)

BENGI LÁSZLÓ

VÉGTELENRE NYÚJTOTT TÉR

Végtelenre nyújtott tér uralta a Radnóti Színház Athéni Timon című előadást, amely egyszerre játszódott a ruhatárban, a pénztárban, az üvegajtón, az előtérben és a színpadon. A videotechnika segítségével a néző élő képen értesült például arról, hogyan próbálja a kincstárnok takarékosagra inteni a jóhiszemű féktelen adakozó Timont a Radnóti Színház pénztárában. Az elszegényedett uralkodó, akit barátai cserben hagytak, búcsúlakomáján (amit valóban a ruhatárban fogyaszthat a néző) Timon ki- és levetkőzve megátkozta a pénzéhes, hízelkedő, képmutató emberiséget, majd egy erdőben rejtőzik el. Az erdőt a lecsupaszított színpad fekete falai szimbolizálták. Az avarban összevágott hulladék-papír-bálák között kapirgált szegény Timon, akít időnként meglátogattak fürdőruhás barátai. Talán ez a kép jól jellemzi az egész előadást. Zsótér Sándor meglepő, erőteljes hatásokra törekedett Shakespeare adaptációjában, bár érzéseim szerint nem elemezte végig a szituációkat, ezért nem egyszer főiskolás poénokkal és napjaink argójával próbálta meg- és feloldani bizonytalanságát, kérdéseit. Persze ez a fajta határozatlanság szülhet frapáns megoldásokat is, de zömében elhalványítja az amúgy is drámaiatlan korai Shakespeare mű drámaiságát. A színészeknek nem túl sok játéklehetőség adódik ilyen fajta színházban. Bár Timon alakját sem kitalálni, sem megformálni nem sikerült igazán, Cserhalmi György becsülettel végigjárta a rá kirótt óriási tereket. Kulka János bölcselkedő figurájának a

tökmag és fehérrepa-evés jutott színészi alakítás címén. Egyedül a szenátorok bőrébe bújtatott öreg hölgyek (Csomós Mari, Koós Olga, Martin Márta) élősködő színpadi jelenléte hagyott mélyebb nyomokat az emlékezetemben, amihez a főiskolások csak asszisztáltak.

VARGA JUDIT

JUHÁSZ JÓZSEF - MAGYAR ISTVÁN - TÁLAS PÉTER - VALKI LÁSZLÓ: KOSZOVÓ

A könyv csalódást okozott (feltéve, hogy egy háborúról szóló könyv meglepetést és netalán örömet is szerezhet). Az 1989-től éleződő koszovói konfliktusról készített keresztmetszete kevésbé életszerű és emlékezetes (és ezzel talán kevésbé autentikus), mint a BBC szerzőpárosának Laura Silber-Allan Little: *Jugoszlávia halála* című könyve. Az ebből készült sorozatot a Magyar Televízió is bemutatta. A koszovói eseményeket az 1988-as rigómezei események óta figyelemmel követtem az írott sajtóban, televízióban és a világhálón. A könyvben csalódnom kellett, ugyanis nem tudta valóban tükrözni a történeteket és indulatokat, melyek egymásnak feszültek.

A történész, katonai szakértő, politológus és nemzetközi jogász szerzők egy-egy terület elismert szakértői. Valóban nehéz munka és kihívás, izgalmas játék lehet négyszeres könyvet írni úgy, hogy túlsúlyba ne kerüljön egy szerző érdeklődése vagy stílusa — ezt az akadályt nem vették sikeresen. A könyv mindvégig személytelen marad, adatok (nehol túl sok, néhol kevés) közlésére szorítkozik. A szerzők jártasak a Balkán történelmében, helyi viszonyaiban, ismerik a konfliktusok lehetséges forrásait, a nemzetközi jog törvényeit és példáit, melyek a tárgyalásokat elősegítették vagy éppen hátráltatták. Amikor a szöveg kiszabadulna kötöttségéből, és feszültséggel telítődve felgyorsulna a cselekménye, visszazökken a steril környezetébe. A konfliktus legfontosabb összetevője marad ki: az ember (politikus, diplomata, katonai vezető, katona, gerilla, háborús bűnös, áldozat, menekült). A könyvben, amely médiafogyasztásra szánt leegyszerűsítésekkel jelent meg, túlsúlyba kerül a nemzetközi jog területe. Ez talán annak is a következménye, hogy a rövid jogi szövegekben is annyi adat jelenik meg, hogy az olvasás nagyobb erőfeszítést és odafigyelést igényel, mint egy történeti áttekintésnél.